

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Макаренко А. П., д.е.н., професор

Заволока Ю.М., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інвестиційної поведінки стосовно груп об'єктів інвестиційної діяльності. Запропоновано критерій раціональності інвестиційної поведінки суб'єктів підприємництва.

Annotation. article to the posveschena study of investment conduct in relation to the groups of ob'ektov of investment activity. the criterion of rationality of investment conduct of sub'ektov predprinematel'stva is offered.

Постановка проблеми. Розвиток та стимулювання ринкової економіки України в умовах її трансформації тісно пов'язаний з інвестиційною діяльністю. Остання – як процес планування, організації, мотивації і контролю за сукупністю витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в національне господарство, – має специфічність, що спостерігається при виборі об'єкта інвестування та реалізується відповідними суб'єктами. Враховуючи, що підприємницькі структури тих чи інших галузей є одними із найбільш активних акцепторів і реципієнтів капіталу, то досить важливого значення набуває визначення специфічних форм їх інвестиційного вибору та раціональності інвестиційної поведінки стосовно об'єктів інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці Ю. О. Білоуса, Н. І. Гражевської, А. А. Грищенко, С. А. Єрохіна, В. Н. Кириченко, П. В. Матвієнко, В. А. Передборського, В. П. Решетило. Позитивно оцінюючи результати проведених досліджень, на наш погляд, недостатньо висвітленим є питання оцінювання раціональної поведінки економічних агентів інвестиційної діяльності. Все це зумовило значимість та актуальність даного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретичних та методичних рекомендацій щодо оцінки еластичності критерію раціональності поведінки суб'єктів інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфічний вибір об'єктів інвестування обумовлює структурні трансформації економіки. Справді, якщо існують певні спрямовані вибори інституційних груп інвесторів щодо об'єктів інвестування (наприклад за видами економічної діяльності), то це означатиме диференціацію темпів економічного зростання саме за видами економічної діяльності і, врешті-решт, зміну співвідношення обсягів виробництва. Існування такої специфічності вибору підтверджується результатами аналізу та результатами аналізу інвестиційної активності, наведеними вище. Зокрема наведено докази існування специфічності вибору суб'єктів підприємницької діяльності за видами економічної діяльності.

Причини специфічності вибору можуть бути як раціональними, так і нерациональними. Під раціональністю інвестиційної поведінки слід розуміти залежність інвестиційної активності суб'єктів підприємницької діяльності стосовно об'єкта інвестиційної діяльності в залежності від показників ефективності інвестиційного процесу. Справді, якщо вибір об'єкта інвестування для всіх суб'єктів обумовлений об'єктивними характеристиками інвестиційного процесу, то, здійснюючи специфічний вибір, вони керуються тільки раціональними мотивами.

Ступінь раціональності спрямованості інвестиційної поведінки первинно може бути визначений за допомогою окремого показника. Якщо буде виявлено взаємозв'язок між характеристиками інвестиційної активності та показниками інвестиційної привабливості, то раціональність вибору інвесторів стосовно об'єкта інвестування можна вважати доведеною, оскільки це означатиме, що економічні агенти при виборі об'єкта інвестування керуються ефективністю інвестиційного процесу. У випадку, якщо поведінка економічного агента є цілком раціональною, то його інвестиційна активність буде цілком залежати від характеристик ефективності інвестиційного процесу, тобто буде спостерігатись функціональна залежність $F(x)$, де F – кількісна характеристика інвестиційної активності, а x – кількісна характеристика ефективності інвестиційного процесу, тобто $\frac{Mo(\Delta x)}{Mo(x)} \approx 0$ при достатньо високому рівні достовірності (коли імовірність наближення $P \geq 0,95$).

Чим більшим є відхилення відношення $\frac{Mo(\Delta x)}{Mo(x)}$ від 0 (за умови високого рівня достовірності функціонального наближення), тим більш вагомими є нерациональні чинники у інвестиційному виборі економічного агента. Таким чином, можливим є запропонувати критерій раціональності інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності:

$$k_{rac} = 1 - \frac{Mo(\Delta x)}{Mo(x)}, \quad (1)$$

де k_{rac} – критерій раціональності поведінки суб'єктів підприємницької діяльності стосовно сукупності об'єктів інвестування;

$Mo(\Delta x)$ – модальне значення відхилень показника інвестиційної активності від лінії його функціональної залежності від показника ефективності інвестиційного процесу;

$Mo(x)$ – модальне значення показника інвестиційної активності.

Якщо інвестиційна поведінка суб'єктів підприємницької діяльності є раціональною, то їх вибір об'єкта інвестування цілком буде залежати від раціональних кількісних характеристик такого об'єкта, характеристик ефективності інвестиційного процесу. Тоді найбільш імовірне відхилення від лінії теоретичної залежності буде мінімальним, а, отже, значення критерію раціо-

нальності інвестиційної поведінки буде високим. Міра раціональності інвестиційної поведінки повинна співвідноситись із об'єктом інвестування. Відносно одного типу об'єктів інвестування раціональність інвестиційної поведінки одного і того ж суб'єкта буде іншою, ніж раціональність інвестиційної поведінки того ж суб'єкта відносно іншого об'єкта інвестування. Градація раціональності інвестиційної поведінки може бути запропонована наступна:

- $k_{rac} \leq 0$ – інвестиційна поведінка є ірраціональною, оскільки модальне значення відхилення показника інвестиційної активності перевищує модальне значення показника інвестиційної активності, що є можливим у ситуації його значного коливання, не обумовленого раціональними чинниками, що розглядалися у даному аналізі (клас P^{--});
- $0 < k_{rac} \leq 0,4$ – інвестиційна поведінка є нераціональною, оскільки характеристики ефективності інвестиційного процесу переважно не обумовлюють інвестиційну активність стосовно даного об'єкта (клас P^{-});
- $0,4 < k_{rac} \leq 0,6$ – інвестиційна поведінка є умовно раціональною, оскільки характеристики інвестиційного процесу переважно обумовлюють інвестиційну активність. Однак значний вплив на інвестиційну активність мають інші, нераціональні чинники (клас P^{+});
- $0,6 < k_{rac}$ – інвестиційна поведінка є раціональною, оскільки на вибір об'єкта інвестування переважний вплив спричинюють характеристики ефективності інвестиційного процесу (клас P^{++}).

Як кількісна характеристика інвестиційної активності обране відношення обсягу інвестицій до основного капіталу за видами економічної діяльності (IA_B), що характеризуватиме активність суб'єктів підприємницької діяльності стосовно оновлення цього капіталу, тобто інвестиційну активність стосовно здійснення капіталовкладень в основний капітал. Даний показник інвестиційної активності обрано, оскільки інвестиційна активність стосовно капіталовкладень, зазвичай, є найбільш низькою. Останнє пов'язане із низькою швидкістю обороту капіталу, інвестованого в основні фонди, таким чином, характеристики ефективності інвестиційного процесу не будуть (чи частково не будуть) обумовлені швидкістю обігу основного капіталу.

Результати визначення раціональності інвестиційної поведінки стосовно об'єктів інвестування свідчать про високий рівень раціональності вибору об'єктів інвестування. Майже для всіх видів економічної діяльності спостерігається клас раціональності інвестиційної поведінки P^{++} за деякими виключеннями. Раціональність інвестиційної поведінки є закономірною в умовах кризи чи в умовах трансформаційної економіки з огляду на дефіцит вільних фінансових ресурсів. Ірраціональною є інвестиційна поведінка у виробництві електроенергії, газу та води, що, очевидно, обумовлено стратегічною значущістю даного виду економічної діяльності на необхідністю здійснювати активні капіталовкладення в основні фонди з огляду на зношеність výro-

бничої інфраструктури. Оскільки основним власником потужностей у виробництві електроенергії, газу та води в Україні залишається держава та територіальні громади, то фінансування відповідних капіталовкладень здійснюється за рахунок відповідних бюджетних коштів чи цільових призначень. Не є раціональною інвестиційна поведінка у будівництві та інших видах економічної діяльності. Очевидно, основними критеріями раціональності вибору у цих двох випадках для інвесторів є нарощування випуску продукції, зростання доданої вартості та обсягу проміжного споживання.

Висновки. У цілому інвестиційна поведінка стосовно об'єктів інвестиційної діяльності в умовах трансформаційної економіки України є раціональною, що цілком відповідає результатам дослідження інвестиційної поведінки за групами суб'єктів інвестиційної діяльності. Низький рівень волатильності їх інвестиційної поведінки відповідає ситуації низької еластичності такої поведінки за об'єктами інвестування і раціональності інвестиційного вибору.

Література.

1. Захарін С. Макроструктурні особливості інвестиційного процесу в корпоративному секторі/ С. Захарін// Економіка України. – 2008. – № 6(559). – С. 27-36.
2. Зимовець В.В. Акумуляція фінансових ресурсів та економічний розвиток. – К.: ІЕ НАНУ – 2003. – 314 с.
3. Осецький В.Л. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики/ В.Л. Осецький – К.: ІАЕ УААН. – 2003. – 412 с.

УДК 631.1.027:631.115.8

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ НА ОСНОВІ ЗБУТОВОЇ КООПЕРАЦІЇ

**Зоря О.П., к.е.н., Лантух А.О., магістрант
Полтавська державна аграрна академія**

У статті висвітлено основні проблеми та напрями розвитку міжгосподарської збутової кооперації сільськогосподарських товаровиробників, які дадуть змогу забезпечити ефективне виробництво та збут продукції.

In the article basic problems and directions of development are reflected between economic sale co-operation of agricultural commodity producers which will give an opportunity to provide an effective production and production distribution.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування аграрного сектору економіки України в значній мірі визначається рівнем розвитку ринкової інфраструктури, під якою необхідно розуміти систему державних, приватних і спільних інтересів, що обслуговують інтереси суб'єктів ринкових відносин та забезпечують їх ефективну взаємодію. Через свої елементи ринкова інфраструктура здійснює правове і економічне обслуговування підприємців і захист їх інтересів у державних і приватних структурах; забезпечує фінансову підтримку, кредитування, включаючи лізинг, аудит та страхування;